

Dizgi
Baskı
Kapak : SİLM matbaası
İzmir-1982

YENİ
USÛL-İ HADİS

TELİF:
Zafer Ahmed
Et-TEHÂNEVÎ

TAHKİK:
Abdulfettâh
Ebû GUDDE

TERCÜME
Doç. Dr. İbrahim CANAN
Erzurum İslamî İlimler Fakültesi
Öğretim Üyesi

Yayınları - 4

Nâşiri : (T.Ö.V.) Türkiye Öğretmenler Vakfı

Adres : P.K. 4 Üçyol-İZMİR

Tel : 273907

"Her hakkı T.Ö.V'E aiddir."

AÇIKLAMA

Hanefî Mezhebine yapılan bir kısım ithâmları ilmî bir şekilde müdellel olarak cevâplandırmak için 18 ciltlik bir hacme ulaşan I'lâu's-Sünen kitabına yazılan iki mukaddimedenden biri olan elinizdeki şu kitâb usûl-i hadîse tahsîs edilmiştir. Ancak bu mevzûya giren bütün meseleleri içine almaktan çok asıl külliyâta tâkip edilen gâyelerin vuzûha kavuşmasında yardımcı olan bahislere yer vermiştir. Bunun bir sonucu olarak usûl-i hadîs sâhasına giren bâzı meselelere hiç dokunulmaz veyâ çok vecîz olarak temâs edilip geçilirken bâzı mevzûlar yeterince tafsîl edilmiştir. Eser ayrıca, İslâm âleminin tanınmış muhaddislerinden Abdulfettâh Ebû Gudde'nin dip notlarıyla daha da zenginleşip istifâdesi kolay bir hâle getirilmiş olmakla son derece kıymetli, son derece faydalı bir mâhiyet kazanmıştır. Birçok bahisleriyle günümüzde kısır münâkaşalara bâis olan tevhd-i mezâhib, ictihâd, ictihâdın lüzûmu gibi meselelere cevâp getiren bu değerli eseri dilimize kazandırarak kültürümüze hizmeti bir vecîbe bildik. Eserin değeri husûsunda Ebû Gudde'nin ön sözü yeterli olduğu için bu husûsta başka bir şey söylemeye ihtiyâç yoktur.

Tamâmiyle aslına sâdık kaldığımız tercümemizden istifâde için şu hususların bilinmesinde fayda var:

1- Usûl-i Hadîs ilmi, bir ıstılâhlar ilmi olması hasebiyle 'eserde geçen ıstılâhî tâbirlerin ve hattâ dilimizde karşılığını bulmakta zorluk çektiğimiz bâzı vecîz kelimelerin aslını aynen muhâfaza ettik. İstılâhî olan bu teknik tâbirlere dikkati çekmek için mümkün mertebe hepsini açık renkli olarak vermeye çalıştık. Sonuna koyduğumuz bir lûgatçe ile bu kelimelerin ifâde ettiği mânâları oku-

yucuya sunduk. Şu hâlde açık renkli harflerle yazılmış olan kelimeler günlük lisânımızda belli bir mânâ taşısâ bile istilâî mânâsı değişik olabilecektir. Tereddüd edildikçe sondaki lügatçeye behemehâl bakılması gerekir. Meselâ Tashîh (etmek) tâbirini alalım. Günlük lisanda bunun düzeltme mânâsına kullanıldığını herkes bilir. Kitabımızda bu, "Bir hadîsi sahîh kabûl etmek" mânâsına gelir. Böylece davranışımız eserden herkesin istifâdesini mümkün kılar hâle getirmek içindir.

2- Istilâhların îzâhında mümkün mertebe Babanzâde Ahmed Nâim Bey'in Tecrîd-i Sarîh tercemesinin birinci cildinden istifade ettik. Onun izâhı ya aynen alındı, ya ufak bir tasarrufla mânâ aynen aktarıldı, sayfa numaraları da gösterildi. Başka kitaplardan alınan notlar da kezâ belirtildi.

3- Konudaki lügatçenin birçok durumlarda bir mürâcaat kitabı olabilmesi için hem îzâhları geniş tuttuk hem de kitapta geçmemiş bile olsa dînî kitaplarda sık sık raslanması mümkün olan hadîsle ilgili istilâhları ve tâbirleri alfabetik düzen içerisinde topluca verdik.

4- Gerek fihrist ve gerekse lügatçede verilen elimizdeki kitaba ilgili sayfa numaraları sayfaların sol kenârlarındaki numaraları gösterir. Buna dikkat edilmelidir.

5- Arabca menşeli kelimelerin imlâsını bugünkü alfabemizle doğru olarak muhâfaza etmek imkânsız olduğu için iltibasları asgariye düşürmek için yine Ahmed Nâim Bey'in mezkûr eserindeki imlâ tarzına uyarak uzun heceleri belirtmeye çalıştık.

Bütün gayretemize rağmen bâzı hatâların gözden kaçtığı muhakkaktır. Okuyucularımızın müsâmaha ile karşılayıp, bizi uyacaklarını ümid eder, şimdiden teşekkürlerimizi sunarız.

Allâh'ın rahmeti bütün mü'minler üzerine olsun.

Dr. İbrahim Cânan
5.10.976 Erzurum.

TEŞEKKÜR

Binbir zahmeti göze alarak eserin basılmasını gerçekleştiren Silm matbaası elemanlarına teşekkürlerimizi ifâde etmek isterim, bu bir kadirşinaslık borcudur. Zira kitabın içerisinde yer alan arabca ibârelerin çokluğu ve bu durumun baskı sırasında çıkaracağı müşkilât sebebiyle İstanbul yayıncıları tarafından basımı kabûl edilmemiş bulunan ve bu yüzden, tercümesinin tamamlanmış bulunduğu 1976 yılından beri elde bekleyen bu değerli eserin kâr yönünü düşünmeksizin, İslâma hizmeti kendilerine gaye edinen bir matbaadan beklenen tam bir hasbîlikle basımına karar verip gerçekleşmesini sağlamışlardır. Kendilerine takdîrlerimiz sonsuzdur ve buna layıktırlar.

Ayrıca, mizanpaj denen sayfalara verilecek şekil ve yazıda kullanılacak harf karakterlerinin tercihi gibi hususlarda fikrimi almak üzere şiddetli kış şartlarında İzmir'den Erzurum'a kadar gelme nezaketini esirgemeyen, arapça metinler meselesinin en güzel şekilde halle bağlanması için İzmirle İstanbul arasında mekik dokumuş bulunan basımcılar da takdîr ve teşekkürle layıktırlar, Cenâb-ı Hak hepsinden râzî olsun.

6.12.1981

Doç. Dr. İbrahim Cenan

MÜELLİF'İN ve TAHKİK'İN

ESER HAKKINDAKİ

MÜLÂHAZALARI

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

1) TAHKİK EDENİN ÖNSÖZÜ

الحمد لله الحكم العدل الخبير البصير والصلاة والسلام على سيدنا محمد سيد اولى العلم والحكم البشير النذير وعلى آله واصحابه وتابعه السائرين على نهجة المنير الذى قعدوا للسنة المطهرة وعلومها القواعد وضبطوا لحفظها كل شارد و وارد وردوا عنها كيد كل مفتر وكائد وحفظوها وحافظوا عليها من الأتارب والأبعاد وبدلوا فى تحقيق ذلك النفس والنفس من كل كريم وماجد فجزاهم الله خيرا عن الأمة والاسلام وأقرعيونهم برضوانه العظيم فى دار السلام ورزقنا السير على مناهجهم لبلوغ المرام .

- 1 Tarih boyunca islam alimleri, Hadis ilimleri ve Hadis usûlü üzerine pek çok eserler verdiler. Hadis sâhasındaki ilim ve ihtisâslarını son derece ileriye götürdüler. Onların çalışmalarına birazcık vâkıf olanlar şöyle diyebilirler: "Onlar bu sâhayı didik didik edip, her meselesine temâs ettiler, birisi çıkıp da bunlara yeni bir şey ilâve edemez, herhangi bir tenkîdçi çıksa açık kapı bulamaz". Fakat Hint ve Pakistan âlimlerinin Hadis sâhasında günümüzde ortaya koydukları eserlere şöyle bir göz atınca bu zannın boş olduğu çabuk anlaşılır. Bu eserler arasında hem orijinal, hem faydalı hem de nâdirâtтан sayılabilecek şeylere raslarız. Nahiv âlimi İmâm İbnu

Mâlik'in et-Teshîl adındaki kitabının girişinde ifâde ettiği şu sözünün doğruluğu hemen ortaya çıkar: "Eğer ilimler ilâhî lütûflardan ve husûsî ihsânlardan ibâretse Cenâb-ı Hakk'ın arkâdan gelecek âlimler (müteahhürûn) için önden gidenlere (mütেকaddimûn) zor gelen şeyleri saklamış olması akıldan asla uzak değildir. İnsâf kapısını örtecek, güzel vasıflardan uzaklaştıracak olan hasedden Allah korusun".

- Bu doğru sözü tasdîk eden eserler arasında l'lâu's-Sünen kitabı
- 2) -ki elinizdeki Hadîs ilimlerinde Kavâid * diye adlandırdığımız kitapır- vardır. Bu eseri fıkıh ve hadîs ilimlerinde son derece ihtisâs yapmış, hem müdakkîk hem münekkîd olan Şeyh Zafer Ahmed el-Osmânî et-Tehânevî yazmıştır. Allah onu hıfz-ı emînine alsın, sürûrlü, âfiyetli geçecek uzun ömür versin ve eserleriyle müslümanları müstefîd kılsın. Âmîn.

BU KİTABIN MEZİYETLERİ VE EHEMMİYETİ

Elinizdeki şu Hadîs İlimlerinde Kavâid kitabı çok kıymetli, çok faydalı bir kitaptır. Birçok yönleri ve bahisleriyle orijinal, terfûbce de güzeldir. Hadîs ıstılâhâtı ve ilimleri üzerine yazılan müellifâtta teğâfûl edilen bahislere müellifimiz bu kitâpta husûsî bir yer vermiştir. Kitâbını en güzel bir terfûble tanzîm etmiş, müstekar kâidelerden de dışarı çıkmamıştır. Bununla berâber orijinal husûsları da eksik değildir. İleri sürdüğü meselelere önceki kitaplardan şâhit ve defîllerini her seferinde zikreder.

Şeyhimiz müellif, kitabını bu muhtevâda hazırlayabilmek için daha önce yazılmış olan ricâl, müstâlâh, usûl, fıkıh, tehâric, hadîs şerhleri, târîh vs. elinin ulaştığı kitapları baştan sona taramıştır. Nâfiz bir gözle hepsini süzgeçten geçirdikten sonra içlerinde bulunan saklı hakîkatları, dağınık kaaideleri ortaya çıkarmış, onları en güzel şekilde tanzîm ve terfûb etmiş, arzu edenin önüne koymuştur. Bunlardan istifâde son derece kolaylaşmıştır. Böylece ilme ve ilim tâliblerine kendilerine yardım edecek bir yed-i beyzayı uzatmış oldu.

*. Eseri tahkik eden Abdulfettah Ebu Gudde esere bu ismi vermiştir.

Müellif, fevkalâde bir gayret ve parlak bir nazarla nâdir metinleri ve bunlar arasında gözden kaybolmuş değerli kaaideleri ortaya çıkardı. Öyleki, Şeyhimiz merhûm İmâm Kevserî hakkında söylenenleri kendi hakkında da doğruladı. Kevserî için: "Onun elinde sanki bir lamba vardı. Işığını kitap ve ciltlerin içlerine yöneltir, onların bilinmeyen derinliklerinden araştırmacıların ve ilim adamlarının nazarında çok orijinal olan nâdir metinleri bulur çıkarırdı" denmişti.

Değerli müellifimiz, bu dağınık metinlerden insicâmlı bir bütün ortaya koymaya kaadir olmuştur ki bu eser kendi sâhasındaki kavâid-i esâsiyeyi ortaya koymuş ve bunları itimâd ve güvenle istifâde edilebilecek şekilde meydâna çıkarmıştır. Bu değerler, kitap ve ciltlerin derinliklerinde, hiç kimse istifade etmeksizin ve ânder oluşlarının farkına varmaksızın, uzun müddet kalmıştır. Yukarıda temâs ettiğimiz parlak zihni ve nâfiz, münekkîd uyanıklığı, bir de gerçekleri ortaya çıkarmadaki sabrı, Allah, bu zâta ihsân edince bunlar ümmet-i Muhammediyenin enzârına arzedilmiştir.

Şunu belirtelim ki, bu kitap birçok bahîsleriyle orijinaldir. Kitabı okuyan herkes eserin hazırlanmasında istifâde edilen kaynak ve müstenedâtın birbirinden çok farklı olmasına rağmen metinler ve bunlara gösterilen şâhidler arasındaki vahdetin kemâlini nazara aldığına söylediğimiz aynen doğru olduğunu açıkça görecektir.

Müellif, Cenâb-ı Hakk'ın kendisine sonu gelmiyen bir sabır, ender raslanan bir mahâret, hassâs bir zihin gibi ihsân ettiği birçok meziyetler sâyesinde birbirinin misli olanları, birbirine benzeyenleri, aynı konuda söylenen sözleri yekdiğeriyle birleştirip kaynaştırmaya muvaffak oldu. Netîcede, bu hâlis ve tâze hakîkatler, herhangi bir muğlaklık ve kapalılık olmaksızın âyân beyân ortaya çıktı. İleri sürülen herbir fikrin doğruluğunu isbât eden delîl ve şâhitler de berâberinde zikredilmiştir.

İlimde kaanûn veya kaadelerin ortaya konması, birbirinin misli olan hakîkatların tefîfi ve benzerlerin de cemiyle olur. Bu işi de nâdir kimseler yapar ki bunlar da Cenâb-ı Hakk'ın kendilerine en yüksek bir ilmî kapasite, en mükemmel ve en kuvvetli bir zihnî uyanıklılık, en nâfiz bir basîret verdiği kimselerdir. Onlar böylece ilim sâhiplerine kavâid-i külliye ve mikyâslardan serdetmeye muvaffak olurlar. Bu külfî kaanûn ve mikyâslar âlimleri hatâ ve

tereddütlerden korur, gerçek ve doğru olana götürürler.

Bu kitâbın Cerh ve tâdîl bahsinde İmâm Leknevî'nin er-Ref'u ve't-Tekmîl fi'l-Cerhi ve't-Ta'dîl kitâbından faydalı nakillerde bulunmakta ve buraya gerçekten nâfi ve nefis yeni bir takım kaanûn ve kavâid ilâve etmektedir. Bu yeni ilâvelerledir ki kitap, Leknevî'nin kitâbından ayrılmaktadır. Bu, aynı zamanda İmâm Leknevî'nin er-Ref'u ve't-Tekmîl de harcadığı gayretleri, bu yeni ilâveleri cihetiyle ikmâl eder. Böylece o, merhûm İmâm Leknevî'nin kurup güzelleştirdiği binânın son tuğlalarını koymuş oluyor.

Bu kitap bir başka cihetten de temâyüz etmektedir. O, tek bir mevzûya inhisâr etmez. Bir çok çetrefilli meseleleri, hadîs ilimlerinde zor olarak bilinen bahisleri içine alır. Onlara bir kısım şerh 4) ve tahkîklerle temâs edip, teshîl eder. Aklın hoşuna gidecek ve bakını doyuracak şekilde de tafsîl eder.

BU KİTAP NIÇİN TELİF EDİLDİ?

Bu asrın ortalarına doğru Hindistan'da türeyen ve kendilerine "Ehl-i Hadîs" adını takan bâzı kimseler seslerini yükseltmeye başladılar. İddialarına göre Hanefî mezhebi -ki geniş Hint kıtasında hâkim olan mezheptir- birçok mesâilinde ehâdîs-i nebevîyeye muhâlif düşmektedir. Yine zanlarınca Hanefî mezhebi, kıyâsı Hadîs'e takdîm etmektedir. Ayrıca bu herifler, müslümanların yollarında gittikleri imâmları taklîd etmeyi de reddettiler. Bilhassa Hanefî fikhuna ve hassaten İmâm Âzam'a fazlaca dil uzattılar.

Hindistan'ın büyük âlimleri bu çürük ve sahte kuruntuların reddi için harekete geçtiler. Tahkîkli muhtelif eserlerle bu iddiâları çürüttüler. Ortaya koydukları o kitaplarda bilhassa Hanefî Mezhebinin fıkıhta nasıl Hadîs-i şerîfe istinâd etmekte olduğunu beyân ettiler. Âyân beyân gösterdiler ki Hanefî ulemâsı, Hadîs'i -hattâ zayıf hadîsi- kıyâsa takdîm etmişlerdir. Ayrıca kıyâsın kendine has bâzı şartları bulunduğunu, bu şartlar tahakkûk edince kendisiyle amelin şart olduğunu, edille-i şeriyeden sayılması gerektiğini, Hanefî imâmlarının Sünnetle istidlâl ve Sünnete temesûk husûsunda diğerlerinden daha ileri olmasalar da onlardan asla geri kalmadıklarını birer birer gösterdiler.

Bu gâye ile yazılan kitapların en faydalısı -Allah sâyini meşkûr etsin- Şeyhimiz Zafer Ahmed'in 1344 yılında yâni 14. Hicrî asrın ortalarında yazmış olduğu şu kitâptır. Bu kitabı, son derece faydalı olan büyük hacimdeki İ'lâu's-Sünen adındaki eserine mukaddime yapmıştır. İ'lâu's-Sünen iki mukaddimesiyle berâber yirmi cüzü bulur. Sayfa sayısı ise, şu kitabın sayfaları büyüklüğünde olarak beş bini aşar. Mezkûr eser fıkıh babları üzere tertiplenmiş olup içerisinde her bir bâbın Hanefî fikhına uygun edilmesini en başta yer alan Tahâret bâbından en son bâba kadar noksansız derceder.

- Eserin iki mukaddimesi var demiştik. Bunlardan biri Hadîs ilimleri üzerinedir ki şu elinizdeki kitaptır. İkincisi ise ictihâd, taklîd, telfîk ve kıyasla amelin vücûbuyetinin isbâtı vs. gibi fıkha ve usûle taalluk eden mevzûlara şâmindir. İki mukaddimededen her birini İnhâu's-Seken İlâ men Yutâliu İ'lâe's-Sünen diye adlandırdı.
- 5) Bu kitabı birinci cilt, fıkha dâir olan mukaddimeyi ise ikinci cilt yaptı ki bu, oldukça hacimlidir ve münderecâtında mebzûl miktarda kıymetli şeyler vardır.

BU KİTABIN MUHTELİF BASKILARI

Hadîse mütedâir olan mukaddime, elinizdeki şu üçüncü baskısından önce iki sefer basılmıştır. Birincisi 1348 yılında Hindistan'da, ikincisi ise 1383 yılında Pakistan'da İnhâu's-Seken İlâ Men Yutâli'u İ'lâe's-Sünen adıyla yapılmıştır. Bu kitabın müstakil baskısını yaparak hizmet etmeye azm ettiğim zaman, müelliften isminin Hadîs İlimlerinde Kavâid şeklinde değiştirmek için izin istedim, lutfettiler. İşte bu eser, üçüncü defa önceki iki tabından bâzı farklılıklarla basılmaktadır. Mezkûr farklılık, esere yaptığımız tahkîk sonucu ilâve ettiğimiz dipnotuyla kazandırdığımız yeni libâstır.

KİTABI TANIMAM VE ÜZERİNE YAPTIĞIM ÇALIŞMA

Bu kitap, şeyhimiz bulunan müellifinin bir hediyesi olarak 1383 yılının hacc mevsîminin sonunda zilhicce ayının sonlarında elimize ulaştı. Bunu bize, onun muhterem talebelerinden Şeyh

Muhammed Kaasım el-Bülücistânî, Medîne-i Münevvere'de takdîm etmişti.

Memleketim Haleb'e döndüğüm zaman kitaba şöyle kısa bir göz attım: Onu faydalı ve nefis bahîsleri yanında değerli nakilleri de ihtivâ eden nâfi, bedî bir kitap buldum. Birçok defalar okumayı istedim, fakat nasîbolmadı.

1386 yılında tevkîf edilip, Sûriye'nin merkezinde yer alan Tedmür şehrindeki askerî haphâneye sevk edildiğim zaman kendimi kıraat ve mütâlaaya daha çok vakit bulur gördüm. Fakat insan böyle hallerde bir kısım rûhî daralma ve kederlerden hâfî olamıyor, her kitap ta kolay kolay hoşuna gitmiyor.

İşte orada, ilmî kuruluşuna rağmen ancak bu kitapla ünsiyet edip, iç rahatlığına kavuşabildim. Gözümü ve gönlümü berâberce zevkle bu kitaba tevcîh edebildim. Onu sâkin sâkin üzerinde düşünerek baştan sona okuyunca ilimce çok câmi, ifâdece zengin, birçok bahis ve bölümlerde yeniliklerle dolu, tahkîk ve istidlâllerle dolup taşar buldum. Bu, okuyucunun kısa bir nazarla kendisinden istifâde edebileceği bir kitaptı. Böylece, yalnızlık ve sürgünde benim için ünsiyet ve serbestîden daha fazla hayır bulunduğunu anladım.

Arap memleketlerinde ve diğer yerlerde bulunan âlim ve ilim tâliblerinin eline kolayca geçebilmesi için bu eserin memleketimizde yeniden basılmaya lâyık olduğu hükmüne vardım. Onu ikinci sefer yeniden okudum. Allah hapisten çıkmayı nasîbettığı takdîrde tabı için hazırlık yapmayı düşündüm. Allah'a şükürler olsun çıktım. 1389 yılının sonları ile 1390 ibtidâsında Suûdî Arabistan'ın Riyâd şehrinde -ki orada Külliyyetu's- Şerîa'da tedrîs için ikâmet etmekteyim- üçüncü defa, bâzı tahkîk ve tâlikler (dipnotları) yaparak, okumaya başladım.

Kitap üzerine çalışmama gelince -kitap okuyucunun elinde ve gözü önünde bulunması hasebiyle sözü kısa keseceğim- kitapta önceki eserlerden yapılan iktibâsları asfî metinleriyle karşılaştırdım. Bâzı yanlışlıklara rasladığım zaman onları düzelttim, eksiklikler varsa tamamladım. Kitabın ibâre ve cümlelerini ayırıp noktaladım. Faydalı gördüğüm yerlerde taksîmâta rakamlar koydum.. Müellifin unvan vermediği taksîmâta (ki fasıllar, bahisler, tenbihler,

fâideler şeklindedir) yüksek müsâadeleriyle ünvanlar koydum.

Bahisler ve cümleler arasında birbirlerine havâlelerde bulunarak irtibat kurdum. Maksudı tamamlayan, fayda ve ehemmiyetini artıran, kaanûn ve kaaidelerini tamamlayan tâlikât ilâve ettim.

Emâneti edâ, ifâde ve mârifeti sağlamlaştırmak için her sözü kaynağına ve söyliyene -yerlerini göstererek- nisbet ettim. Bâzı tâlikâtta makam iktizâsınca sözü uzatarak, şöyle bir göz atmakla elde edilecek istifâdeyi artırmak için umûmî bir muhtevâ verdim. Bu değerli kitabın güzel bir libâsa bürünmesi için iyi kalite kağıda temîz bir baskısını uygun buldum.

Genç bir araştırmacı ve aynı zamanda talebem bulunan uyanık üstâd (hoca, profesör mânâsında) eş-Şeyh Muhammed Avvâme bu kitâbı aslî nüshası üzerinden okudu ve üzerine bâzı fevâid ve mülâhazât yazarak, üzerine yapmakta olduğum hazırlık çalışması sırasında bana verdi. Ondan ziyâdesiyle müstefid oldum. Ona burada şükran ve takdîrlerimi ifâdeyi borç bilirim. Allah onu faydalı kılsın ve üzerine olan nîmet ve fazlını artırsın.

KİTABIN İSTILAHLARI

Müellif bu kitabında husûsî bâzı istilâhlar kullanmıştır. Bunlara bilhassa kendisinden nakillerde bulunduğu kitaplar ve müelliflerinin tesmiyesinde onları kısaltmak gâyesiyle başvurur. Bu maksatla 469-473. sayfaları arasında yer alan müstakîl bir bölüm (onuncu bölüm) ayırmıştır. Orada kendine has olarak kullandığı istilâhları beyânedir.

Müellif ayrıca kitâbın bâzı kısımlarına yer yer tâlikât ilâve etmiştir. Ben onlara hiç dokunmadım, olduğu gibi bıraktım. Bu notların bittiği yere, şeyhimiz olan müellifin kaleminden çıkmış olduğuna işâret etmek için de parantez içerisinde (ş) harfi koydum. Bunu tâkibeden tâlikât kendi kalemimendir.

Istilâhlar bölümünde işâret etmemiş olmasına rağmen, kendi aslî ifâdesine yaptığı ilâveleri şu şekilde (. . .) parantez içine almıştır. Bu parantez içindeki ilâveler izâhı kuvvetlendirmek, ondaki maksudı itmâm etmek, oradaki ihtiyâtını kaydetmek veya şüpheyi izâle vs. gibi maksatlarla yapılmıştır. Şeyhimizin parantez

içindeki bu ilâvelerini de olduğu gibi ibkâ ettim. Ben de bâzan bu şekilde, dikkat çekmek istediğim veya kendinden önce veya sonra gelen kelimelerden ayırmak istediğim isim, kelime veya cümleyi iki parantez arasına aldım. Müellifin ilâveleri ile kendi yaptıklarımı ayırt edici bir işâret koyma cihetine gitmedim. Çünkü durum ehlince mârûfdur ve anlaşılması kolaydır. Burada yaptığımız şu uyarma kâfidir.

MÜELLIFI ZİYÂRETİM VE KENDİSİNDEN İCÂZET ALIŞIM

Uzun zamandır Hint ve Pakistan âlimlerini kendi diyârlarında ziyaret edip onların engin feyiz ve derin ilimlerinden istifâde etmeyi çok istiyordum. Cenâb-ı Hakk bunu 1382 yılında nasîbetti. Hint ve Pakistan'a husûsi uzun bir ilmî seyâhât yaptım. Pek çok şeyh ve âlimlerle karşılaştım. Medreseler, enstitüler, üniversiteler ziyâret ettim. Bu büyük ve vâsî memleketin âlimlerinden, ilim ve diyânetleriyle tanınmış olanlardan karşılaştıklarımdan çok şey öğrendim. Bu diyârda fâzıl, âlim ve sâlih kişiler ne kadar çok!

Müellifi ziyâretim 1382 senesinin Rebiyyulevvel ayının otuzu 7) na müsâdif pazar gününe raslar. Kendisi bu sırada Haydarâbâda bağlı Eşref âbâd'da Dâru'l-Ulûmi'l-İslâmiyye'de bulunuyordu. Bu karşılaşma çeşitli yönlerden faydalı oldu. Şifâhen dinlediklerimden ve yazılı olarak kaydedip not aldıklarımından çok istifâde ettim. Şeyhimizin matbû hoş bir icâzetnâmesi (sebet) vardı. İçerisinde hadîs hocalarının isimleri, önlerinde okuduğu kitaplar, senetleri ve onlardan aldığı icâzetler yazılıydı. Onu bana verdi. Kendisiyle olan sohbetlerimden çok istifâde ettim. Cenâb-ı Hakk bu karşılaşmayı hakkımda hayırlı kıldı. Ayrılmamızdan sonra da istifâdem yazışma sûretiyle devâmetti. Nihâyet Cenâb-ı Hakk şimdi de şu kitâbına hizmet nasîbetti.

Son olarak, şu kitaba hizmet nasîbederek, bu husûstaki arzu ve dileklerimi gerçekleştiren Rabb-i Kerîm'den şu nâçiz amelimi kabûl edip, hatâ ve noksanlarımı affetmesini, yazıp ilâve ettiklerimden âlim ve araştırmacıların istifâdesini artırmasını, böylece onların hayır duâlarına ve âli terahhumlarına nâil olmamı ve binnetîce kurtuluş ve saâdete erenlerden olmamı dilerim.

Cenâb-ı Hakk'tan ayrıca, değerli ifâde ve mevâidi üzerinde haddime düşmeyen bâzı tasarruflarda bulunmama müsâade eden şeyhimiz müellif için hayırlı ömürler, bilgi ve iktibâslarının feyzinden tenevvür ve hasenât ve feyzinin ziyâdeleşmesini, ulûm ve müellefâtından faydalandırmasını dilerim. Amellerimizi hayırla hitâm kılsın, söz ve amellerimize metânet versin. Nefislerimizi ve efrâd-ı âilemizi din ve imândan ayırmasın. Dünya ve âhirette vekîlimiz olsun. Anne ve babamız ve şeyhlerimize ve bütün müslümanlara rahmetiyle muâmele eylesin. Çünkü O, Erhamürrâhimîndir. Selâtu selâm da efendimiz Hz. Muhammed ve onun ashâbı üzerine olsun.

Riyâd 21 Ramazan 1319

Yazan: Abdulfettâh Ebû Gudde
(Allah onu muvaffak kılsın)

MÜELLİFİN TERCÜME-I HÂLİ

Müellif, hadîs, tefsîr, fıkıh, usûl, edebiyât, târih sâhalarında muhakkik ve müdakkik unvanlarına bihakkın lâayık, ilminde otorite olan, zühd ve takvâ ve nâfiz bir basîret sâhibi bir kimsedir. İsmi Zafer Ahmed ibnu Latîf el-Osmânî et- Tehânevî'dir. 1310 hicrî yılının 13 Rebiyyulevvelinde Hindistan'ın en büyük ilim merkezlerinden biri olan Deyvebend'deki Dâru'l -Ulûma komşu, ecdâddan kalma evde dünyâyâ geldi. Daha üç yaşında iken annesini kaybetti. Büyük annesi onu en güzel şekilde yetiştirdi. Bu, hacc farızasını ifa etmiş sâliha bir kadındı. Torunu onun salâhat ve takvâsını te-vârüs edecektir.

Beş yaşını bitirir bitirmez Deyvebend'in büyük hâfızlarının yanında Kur'ân-ı Kerîm'in kırâatını ders almaya başladı. Kırâat hocalarından Dâru'l -Ulûm'un müderrisi Hâfız Nâmdâr'ı ve onun nâibi olan hâfız Gulâm Resûl'ü ve Mevlâna Nezî Ahmed'i sayabiliriz. Bu sonuncu, büyük annesinin oğlan kardeşidir. Yedi yaşını bitirince büyük şeyh Muhammed Yâsin'in yanında farsca ve urduca kitapları, hesâp ve riyâzata âit kitapları okumaya başladı. Muhammed Yâsin, bugün Pakistan'ın büyük âlimlerinden olup Kerâteşî'de baş müftü ve oradaki Dâru'l-Ulûmi'l-İslâmiye'nin müessisi bulunan Mevlâna el-Allâme eş-Şeyh Muhammed Şefî'ed- Deyvebendî'nin büyük babasıdır.

Sonra Deyvebend'den Tühâne Bihûn'a orada bulunan dayısı (Hâkim'l-Ümmet) Mevlâna Muhammed Eşref Alî et-Tühânevî'nin yanında sarf, nahiv ve edebiyât üzerine arâbî kitaplar okumaya (kaddesallâhu sırrahu) mecfîsine gitti. Mevlâna Muhammed Abdullah el-Kenkevehî'nin; yanında sarf, nahiv ve edebiyât üzerine arâbî kitaplar okumaya başladı. Dayısı Hakîm'l-Ümmet'ten tecvîd ilmini ve kendi eseri olan et-Telhîsât u'l-'Aşar'dan az bir miktârı ve Celâleddîni Rûmî'den bâzı cüzleri dinledi. Âlim olan kardeşi Mevlâna Sa'îd Ahmed'le de et-Telhîsât'tan bir miktar okudu.

8) Sonra dayısı Hakîmu'l-Ümmet büyük kitabı Beyânu'l-Kur'ân'ı